

Η αξιοποίηση των κόμικ στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών*

(* Άρθρο του Μανώλη Β. Καλαϊτζάκη, Υποψ. Δρ. Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ)

Αντί προλόγου....

Η νέα τεχνολογική, πληροφοριακή επανάσταση, τήν οποία ζούμε στις ημέρες μας, δύο δεκαετίες μετά την αυγή του 21^{ου} αιώνα, μας αφήνει πραγματικά άφωνους...

Νέες τεχνολογίες στήν υπηρεσία του ανθρώπου, προσπαθούν νά κάνουν τήν ζωή του όχι μόνο ευκολότερη, αλλά και αυτοματοποιημένη.

Ζούμε πλέον σέ μιά εποχή πληροφοριών κατατλιγιστικού ρυθμού, εικόνων και συστημάτων, τα οποία καθημερινά δημιουργούν νέα δεδομένα στό χώρο της τεχνολογίας, της ενημέρωσης, της εκπαίδευσης και της μάθησης.

Η αξιοποίηση αυτής της τεχνολογικής έκρηξης στό χώρο του Σχολείου έχει ξεκινήσει εδώ και αρκετές δεκαετίες, από τόν προηγούμενο αιώνα, τόσο στόν Ευρωπαϊκό όσο και στόν χώρο των Η.Π.Α. Στην Ελλάδα, η οποία κατά συνολική αποδοχή ακολουθεί ως ουραγός των εξελίξεων, έχει ξεκινήσει δειλά δειλά, από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, με την εισαγωγή ΤΠΕ στήν Εκπαίδευση.

Ένα από τά αποτελεσματικά πολυμέσα, κατάλληλο εργαλείο και εποπτικό μέσο μετάδοσης γνώσεων, είναι τό κόμικ.

Μπορεί στη μορφή του νά φαίνεται «επαναστατικό» και «καινοφανές», αλλά τό αποτέλεσμα μπορεί νά επιφέρει αξιοθαύμαστα αποτελέσματα, σ' ένα μάθημα «διωκόμενο», όπως είναι τό μάθημα των θρησκευτικών.

Στήν παρούσα μελέτη, θά προσπαθήσουμε νά ιχνηλατήσουμε την είσοδο των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση και την χρήση εκπαιδευτικών εργαλείων, όπως τό κόμικ, στήν εκπαιδευτική διαδικασία και ειδικότερα στό μάθημα των θρησκευτικών.

Γενικά στοιχεία χρήσης ΤΠΕ

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από ραγδαίες εξελίξεις και συνεχιζόμενη τεχνολογική ανάπτυξη. Ειδικότερα στόν Τομέα των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), οι αλλαγές και οι επιδράσεις, είναι σημαντικότερες.

Ποιός περίμενε πριν από λίγα χρόνια, ότι θά είχε όλο τόν κόσμο στό χέρι του, μέ τήν ανάπτυξη έξυπνων κινητών τηλεφώνων «smartphone» ή «all in one»; Ποιός θά μπορούσε νά φανταστεί, ότι σέ ένα μικρό αποθηκευτικό εργαλείο (usb stick), θα χωρούσε ολόκληρη βιβλιοθήκη ή ένα πολύτομο έργο; Όλες αυτές οι τεχνολογίες, είναι

πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας και συνειδητά, ή ασυνείδητα, επηρεάζει τον τρόπο που ζούμε ή συμπεριφερόμαστε.

Πλέον ο «homo sapiens» έχει μεταμορφωθεί σε «homo facebook ή homo twitter», για να χρησιμοποιήσουμε μία εύστοχη παρατήρηση του κ. Νικολάου Σταμπολίδη, Καθηγητή Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και Διευθυντή του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, σε μία πρόσφατη τηλεοπτική συνέντευξή του σε τοπικό τηλεοπτικό σταθμό της Κρήτης. Η ειδικότερη όμως μελέτη της αποτελεσματικής ένταξης και ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην καθημερινότητα, εξελίσσεται σε δημοφιλές πεδίο ενδιαφέροντος, καθώς γίνεται η αποτίμηση των αποτελεσμάτων των εφαρμογών στην οικονομία και κοινωνία.

Ο στόχος της τεχνολογικής αυτής επανάστασης δέν είναι πλέον η αντικατάσταση της μυϊκής δύναμης του ανθρώπου, πράγμα τό οποίο έχει ήδη γίνει μέ τη βιομηχανική επανάσταση, αλλά η αντικατάσταση του ανθρώπινου εγκεφάλου, πού έχει τήν πρωτοβουλία στή λήψη αποφάσεων.

Οι ΤΠΕ καί οι συνακόλουθες εφαρμογές, προσέφεραν θεωρητικά καί πρακτικά πρότυπα για τήν προσέγγιση μεταξύ μαθηματικής καί νοησιαρχικής λογικής, πράγμα πού ενδιαφέρει άμεσα τήν παιδεία.

Διευκολύνθηκε η ανάλυση των κειμένων μέ νέες μεθόδους έρευνας. Όγκοι εντύπων συμπιέστηκαν σε ελάχιστο χώρο, μειώθηκε τό κόστος παραγωγής καί διευρύνθηκε ο αριθμός των μελετητών τους¹.

Οι τεχνολογίες ασύρματης καί ενσύρματης δικτύωσης, μέ τά ευρυζωνικά καί πολυζωνικά συστήματα, έχουν συμβάλλει σημαντικά στήν έρευνα πού διεξάγεται από τήν ακαδημαϊκή κοινότητα, στή διαπροσωπική επικοινωνία, τόσο των πολιτών όσο καί μέσα στό σχολείο.

Στήν αξιοποίηση των τεχνολογιών του Διαδικτύου, καθώς καί των αποτελεσμάτων της έρευνας στόν Τομέα αυτό, συμμετέχει καί η Εκκλησία, υιοθετώντας εφαρμογές χρήσιμες.

Ενσωμάτωση ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία.

Η ένταξη της χρήσης των ψηφιακών εργαλείων έχει νόημα μόνον όταν στοχεύει σε κάποια πρόσθετη παιδαγωγική αξία.

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στίς σχολικές μονάδες προϋποθέτει τήν ικανοποίηση συγκεκριμένων παραμέτρων, κριτηρίων καί προδιαγραφών, προκειμένου η

¹ Γιούλτση Βασιλείου, Καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, *Περίληψη εισήγησης με θέμα: «Πληροφορική στήν Εκπαίδευση καί τήν Ποιμαντική διακονία. Τεχνολογική πρόκληση ή μεταφυσική υπεροψία;» εις τό Συνέδριο του Παγκρητίου Συνδέσμου Θεολόγων μέ θέμα: «Χρήσεις Νέων τεχνολογιών στήν Ποιμαντική καί Εκπαίδευση».. Νοέμβριος 2010, Σητεία Κρήτης (αναρτηθέν από τήν ιστοσελίδα: TheologoiKritis)*

αξιοποίηση των ΤΠΕ να χαρακτηρίζεται από αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα.

Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην Ελληνική Εκπαίδευση ξεκίνησε με την εισαγωγή της Πληροφορικής στα Τεχνικά - Επαγγελματικά Λύκεια την περίοδο 1983-1984. Στη συνέχεια επεκτάθηκε τό 1992-1993 στα Γυμνάσια, τό 1997-1998 στα Γενικά Λύκεια, ενώ αρκετά χρόνια αργότερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση².

Η τάση πού επικρατεί παγκοσμίως, είναι να προωθηθούν οι ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική διαδικασία, για τούς παρακάτω λόγους: απαίτηση της κοινωνίας για ηλεκτρονικό αλφαριθμητισμό, ανάγκες της αγοράς εργασίας λόγω πολλών νέων επαγγελμάτων, ανάγκη διαχείρισης και αξιοποίησης της πληθώρας των πληροφοριών και οι Η/Υ είναι τό νέο γνωστικό αντικείμενο και πανίσχυρο εργαλείο στην Εκπαίδευση.

Οι ΤΠΕ έχουν επιπτώσεις στό σύνολο του Κοινωνικού ιστού. Είναι σέ θέση να ενεργοποιήσουν όλες τίς δημιουργικές δυνάμεις του ατόμου, μέ αποτέλεσμα, ο σύγχρονος πολίτης να είναι ικανός να λειτουργεί σέ πολύπλοκα και διαρκώς μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα, διότι η τεχνολογία είναι κάτι περισσότερο από εργαλείο, είναι μέσο πού επηρεάζει την πορεία της σκέψης μας³. Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση είναι αξιοποιήσιμες και ως μέσο επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης, ανταλλαγής αλλά και διάχυσης της πληροφορίας.

Η ενσωμάτωση αυτή, δέν έχει ακόμα προκύψει σέ ικανοποιητικό βαθμό, ως απόρροια συνολικών εκπαιδευτικών διεργασιών.

Η σχέση επομένως, εκπαιδευτικού και μαθητή, συνεχίζει να διαμορφώνεται και να δομείται στα πλαίσια μιάς ορατής παιδαγωγικής, όπου ο μεν εκπαιδευτικός διακρίνεται, ο δε μαθητής κατά την προσδοκώμενη από την εκπαιδευτικό μετάδοση γνώσεων, επιτελεί πρόοδο, πού του επιτρέπει να καταλάβει αυτό πού μεταδίδεται⁴.

Απαραίτητος βέβαια είναι ο εξοπλισμός, τόσο σέ επίπεδο συσκευών, όσο και σέ επίπεδο προγραμμάτων εκπαιδευτικού λογισμικού.

Τά διάφορα σύγχρονα εποπτικά μέσα, όπως η χρήση Η/Υ , ο διαδραστικός πίνακας, αλλά και η ένταξη πρωτοποριακών μέσων, όπως τό έντυπο ή ψηφιακό κόμικ, αποτελούν πολύτιμο εργαλείο μετάδοσης των γνώσεων σέ όλες τίς εκπαιδευτικές βαθμίδες.

² Ράπτης. Α. και Ράπτη Α, *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας: Ολική προσέγγιση*, τ.Α' σ.73, Αθήνα 2002, εις τό άρθρο Ζωγόπουλου Ευσταθίου: Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, (9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012)

³ Ζωγόπουλου Ευσταθίου: *Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.160.

⁴ Ζωγόπουλου Ευσταθίου: *Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.161.

Έννοια και αξιοποίηση κόμικ

Η πολυεπίπεδη και άνευ προηγουμένου μεταμόρφωση που λαμβάνει χώρα σε όλους τους τομείς της κοινωνικής και πολιτισμικής μας πραγματικότητας, εγείρει τεράστιες προκλήσεις εκπαίδευσης και επιτάσσει την αναβάθμιση των διδακτικών μεθόδων.

Το «Νέο Σχολείο Δημιουργικής Μάθησης», επαγγέλεται μιά μαθητοκεντρική διδακτική διαδικασία, η οποία, στο πνεύμα του πολυγραμματισμού, της διαθεματικότητας και του πλουραλισμού, θά προωθή τον στοχαστικό διάλογο και θά υπηρετεί την κριτική σκέψη.

Ανάμεσα στα ποικίλα μέσα, που επιστρατεύονται για τον παραπάνω σκοπό, προτείνονται τά κόμικς.

Η αξιοποίηση των κόμικς στην εκπαίδευση, ανανεώνει τό παρωχημένο οπλοστάσιο των διδακτικών μεθόδων, πολύ δε περισσότερο σ' ένα μάθημα, τό οποίο έχει λάβει συγκεκριμένη υποβάθμιση, όπως τό μάθημα των Θρησκευτικών.

Τα κόμικς εξασφαλίζουν τή θετική ανταπόκριση των μαθητών και τελικά, γεφυρώνουν τό χάσμα ανάμεσα στη ζωή εντός και εκτός σχολείου. Είναι ένα πολύτιμο εργαλείο διδασκαλίας, που συνδυάζει θεωρία και πρακτικές εφαρμογές και εμπλουτίζεται μέ πλήθος εικόνων, από γνωστά σε όλους μας εικονογραφημένα κόμικ⁵.

Τα κόμικς (προερχόμενα από τό ελληνικό αντιδάνειο comic = κωμικός) όπως και η γελοιογραφία, ανήκουν στις γραφικές τέχνες. Πρόκειται για ένα είδος φανταστικής ή και πραγματικής αφήγησης, η οποία γίνεται μέ εικόνες, λόγο ή και μέ ήχους και αποδίδεται μέ τήν παράθεση γραμμάτων⁶.

Τά πιό συνηθισμένα είδη είναι τά κόμικ στριπ (comic strips) σε εφημερίδες και περιοδικά, όπου μιά μικρή ιστορία ξετυλίγεται σε τρία ή τέσσερα καρέ, μέ κοινωνικά ή πολιτικά σχόλια, ενώ μεγαλύτερες ιστορίες κυκλοφορούν σε περιοδικά, βιβλία, εικονογραφημένες νουβέλες και άλμπουμ σε συνέχειες ή αυτοτελείς.

Η επιτυχία τους ξεκίνησε στις ΗΠΑ, όπου διακρίνουμε τρεις εποχές: τή Χρυσή, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ως τό 1950, τήν Ασημένια από τό 1950-1981 και τή Μοντέρνα Εποχή, από το 1981 έως σήμερα.

⁵ Κοσεγιάν Χ, Μουλά Ευαγγ, (εισαγωγικά αποσπάσματα από το βιβλίο): *Η αξιοποίηση των κόμικς στην εκπαίδευση*, Εύδοξος, Αθήνα 2010, σελ. 2

⁶ Βασιλικοπούλου Μ, Μπολουνδάκης Μ, Ρετάλης Σ, *Εισήγηση στο 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση ΤΠΕ στη Διδακτική Πράξη»*, Σύρος, Μάιος 2007

Η ευρηματικότητα των συγγραφέων των κόμικ δέ σταματάει στα ευφυολογήματα, αλλά προχωράει στη μετάδοση γνώσεων και μηνυμάτων.

Έτσι το 1992 τό βιβλίο κόμικ “ Maus” του Art Spiegelman, κερδίζει τό βραβείο Pulitzer. Τά επόμενα χρόνια τα κόμικς άρχισαν νά αξιοποιούνται για διδακτικούς σκοπούς, σέ όλες τίς βαθμίδες της Εκπαίδευσης και σέ διαφορετικά αντικείμενα.⁷

Τά ψηφιακά κόμικς μπορούν νά αξιοποιηθούν τόσο από τούς εκπαιδευτικούς, όσο και από τούς ίδιους τους μαθητές.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν νά ενσωματώσουν τά κόμικς στή διδασκαλία τους, προκειμένου νά προσελκύσουν τό ενδιαφέρον και τήν προσοχή των μαθητών, μέσω οπτικοποίησης της πληροφορίας και της χρήσης εικόνων⁸. Στή Νέα Χιλιετία, οι ειδικοί τά θεωρούν δέλεαρ για τούς εφήβους και ειδικά για τίς απρόθυμες ομάδες μαθητών.

Οι Ελληνικές και Ευρωπαϊκές προσπάθειες συνοψίζονται στα: Οι περιπέτειες του Αστερίξ στην Αρχαία Ελληνική, σε απόδοση Φάνη Κακριδή, το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, Κωμωδίες του Αριστοφάνη, Τραγωδίες του Σοφοκλή και του Ευριπίδη, Μύθοι του Αισώπου, η Πάπισσα Ιωάννα του Ροΐδη κ. ά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε δύο κόμικς σέ όλες τίς επίσημες γλώσσες της: α) «Ο Πόλεμος του Βατόμουρου», τό οποίο έχει θέμα τήν ειρηνική συνύπαρξη των λαών και τά θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και β) «Εγώ ο Ρατσιστής», τό οποίο καταγράφει τίς προθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης νά καταπολεμήσει κάθε είδους διακρίσεις⁹.

Τά ψηφιακά κόμικς παρέχουν μεγαλύτερη ευελιξία και διαδραστικότητα στό χρήστη, ενώ παράλληλα, υπάρχει μιά αφηγηματική αλληλουχία μεταξύ εικόνων. Ο μαθητής είναι άλλωστε περισσότερο εξοικειωμένος μέ τίς διαδραστικές εφαρμογές στό διαδίκτυο και επομένως, τά ψηφιακά κόμικς είναι περισσότερο ενδιαφέροντα για τούς ίδιους.

Μερικές από τίς πιό διαδεδομένες εφαρμογές κόμικς πού υπάρχουν είναι: α)BITSTRIPS, όπου τά παιδιά δημιουργούν είδωλα και χαρακτήρες, β)TOONDO, όπου δίνονται επιλογές στα παιδιά για τή σύνθεση του σκηνικού και των χαρακτήρων, γ)PIXTON, μιά εφαρμογή πού οι μαθητές διασκεδάζουν ιδιαίτερα μέ τή χρήση click and hold και δ)COMICLIFE, μέ τή χρήση clipart.

Όλα αυτά τά προγράμματα και οι εφαρμογές καθιστούν τή μάθηση ελκυστική. Μπορούν νά υλοποιηθούν πολλά θέματα, όπως βιογραφίες, περιγραφή ιστορικών

⁷ Ρετάλης Σ. *Using Web Comics in Education, State of Art Comics in Education*,(2008), εις την Εισήγηση της Αλμπανάκη Ξανθής, μέ θέμα: Ψηφιακά κόμικς, Επισκόπηση διαδικτυακών εφαρμογών. (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.103

⁸ Ράπτης Α, Ράπτη Α, *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορικής, Ολική Προσέγγιση, Τόμος Α' Αθήνα 2002*, (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.104

⁹ Ρετάλης Σ., Μπολουδάκης Μ., *Διδάσκοντας με Comics Educomics*, Εισήγηση Ερευνητικής Ομάδας Προηγμένων Τεχνολογιών Μάθησης και Πολιτισμού CosyLab Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, 2010

γεγονότων και ηθικοπλαστικές αφηγήσεις, είτε στο χώρο της σχολικής αίθουσας και στα πλαίσια της διδακτικής ώρας, είτε με τη μορφή ομαδικής εργασίας.¹⁰

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η χρήση των κόμικς στη σημερινή εκπαίδευση γεφυρώνει τό χάσμα μεταξύ διαβάσματος, βιβλίου και σύγχρονης τεχνολογίας: λειτουργούν σαν κίνητρο για τό μαθητή, αυξάνουν τή συμμετοχή του, τήν περιέργειά του για κάτι τεχνολογικά οικείο και κεντρίζουν το ενδιαφέρον του, διευκολύνουν τήν επίτευξη των στόχων των καθηγητών και δίνουν ένα άλλο ενδιαφέρον στη διαδικασία της μάθησης.

Αξιοποίηση των κόμικ στο μάθημα των θρησκευτικών

Υστερα από όσα προαναφέραμε, δίνεται ίσως μία πολύ καλή ευκαιρία στο πολύπαθο και υποβαθμισμένο μάθημα των θρησκευτικών, τό οποίο στίς ημέρες μας έχει γίνει σημείο αντιλεγόμενο και αντιπαράθεσης μεταξύ πολιτικών (και υπουργικών) παρεμβάσεων και Εκκλησίας, νά πάρει νέα μορφή, πιό σύγχρονη, πιό ευέλικτη, χωρίς όμως νά στερείται βασικών εννοιών, εκκλησιολογικού ποιμαντικού χαρακτήρα και Ορθόδοξης Διδασκαλίας.

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, καθιστά επιτακτική τήν ανάγκη εκσυγχρονισμού και του μαθήματος των θρησκευτικών.

Επειδή η ύλη του μαθήματος είναι διαχρονική, πρέπει νά αλλάξουν τά μέσα μετάδοσης του χριστιανικού μηνύματος, προκειμένου νά εναρμονιστούν με τίς απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας¹¹.

Τά ψηφιακά κόμικς, προτείνονται για τή διδασκαλία των θρησκευτικών, διότι τό μάθημα από «παιδική χαρά» αποκτά πλέον νέο ενδιαφέρον. Θά προσελκύσει τήν προσοχή των μαθητών και η ταυτόχρονη παρουσίαση αφήγησης και κινουμένων σχεδίων θά κάνει τή μάθηση ενδιαφέρουσα και όχι βαρετή, όσο υποστηρίζουν οι μαθητές σήμερα.

Θά πρέπει όμως νά προσεχθεί ο ρόλος σέ ό,τι αφορά τή θρησκευτική αγωγή, θά καλλιεργηθούν συναισθήματα σεβασμού πρός τό Θεό και προς τίς ηθικές αξίες, ενώ ο σεβασμός στη διαφορετικότητα θά μπορέσει νά γίνει πράξη¹².

Τό κόμικ είναι ένα μέσο νά πλησιάσουμε τά παιδιά και τούς νέους, γιατί προσιδιάζει τόν ψυχισμό τους και τήν αντιληπτική τους ικανότητα. Γί αυτό τό λόγο

¹⁰ Αλμπανάκη Ξανθή, *Ψηφιακά κόμικς, Επισκόπηση διαδικτυακών εφαρμογών*. (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: *Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ*, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.105-110

¹¹ Μητροπούλου, Β., *Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών*, σελ.131. Θεσσαλονίκη 2008, εκδ. Βάνιας, (από τήν Πτυχιακή εργασία Ναταλίας Ζλατάνη, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Δημοκρίτειου Παν. Θράκης μέ τίτλο: *Διδακτική Προσέγγιση των Θρησκευτικών με τη χρήση των ΤΠΕ*, Αλεξανδρούπολη, Ιούνιος 2014, σελ. 28)

¹² Μητροπούλου, Β. *Νέες Τεχνολογίες και Θρησκευτική Αγωγή*, σελ. 19-43, Θεσσαλονίκη 2007, εκδ. Βάνιας, (εις τήν Πτυχιακή εργασία Ναταλίας Ζλατάνη, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Δημοκρίτειου Παν. Θράκης, μέ τίτλο: *Διδακτική Προσέγγιση των Θρησκευτικών με τή χρήση των ΤΠΕ*, Αλεξανδρούπολη, Ιούνιος 2014, σελ. 251)

έχει χρησιμοποιηθεί και στον τομέα της κατήχησης, αλλά και γενικά του μαθήματος των θρησκευτικών.

Δέν πρέπει να δούμε σ' αυτή την περίπτωση τη χρήση του μέσου, ως μία περιληπτική διήγηση ιστοριών της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, αλλά πρέπει να εστιάσουμε στη δυναμικότητα του μέσου, τό οποίο είναι μία εξέλιξη της φαντασίας, η οποία συντελείται μέσα στό σύνολο της καλλιτεχνικής δημιουργίας¹³.

Η εισαγωγή συγκεκριμένου μαθησιακού αντικειμένου, είναι ένα σύγχρονο εργαλείο μάθησης μέσα στην τάξη, επειδή μέ τη χρήση των νέων τεχνολογιών, αλλά και μέ τη δημιουργική επεξεργασία και κατασκευή κόμικ (έντυπων ή ψηφιακών), οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός πετυχαίνουν πολλούς στόχους: τό μάθημα γίνεται ζωντανό, επιτυγχάνεται η ομαλή και διαδοχική ροή των εννοιών, οι μαθητές εστιάζουν και ψηλαφούν γεγονότα, πρόσωπα, ιστορικούς σταθμούς, θεολογικές και εκκλησιολογικές αξίες, μνημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι εκπαιδευτικών λογισμικών, κατάλληλων για τό μάθημα των θρησκευτικών, όπως τό «Σπίτι του Θεού», λογισμικό, τό οποίο έχει δημιουργηθεί από την Ιερά Μητρόπολη Λεμεσού και επιτρέπει στό μαθητή να έρθει σε επαφή με τόν πλούτο της Εκκλησίας, τό λογισμικό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Ελλάδος για Θρησκευτικά Γ', Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού και διάφορα άλλα, τά οποία η εφευρετικότητα και δημιουργικότητα εκπαιδευτικών έχει κατασκευάσει.¹⁴

Η παραβολή του Τελώνου και του Φαρισαίου (από το «Φωτόδεντρο»)

¹³ Lumen Vitae, *International Review of Religious Education*, τόμος XXXIV, special issue international year of the child, 2-3 Brussels 1979, pg153, (Εισ τη Διπλωματική Εργασία του Παπανικολάου Γεωργίου: *Διδασκαλία των Θρησκευτικών στο Δημοτικό με τ λογισμικό ComicLab (ψηφιακό κόμικ)*, Θεσσαλονίκη 2011, σελ.23)

¹⁴ Ζλατάνη Ναταλίας, Πτυχιακή εργασία μέ τίτλο: *Διδακτική Προσέγγιση των Θρησκευτικών μέ τη χρήση των ΤΠΕ*, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Δημοκρίτειου Παν. Θράκης, Αλεξανδρούπολη, Ιούνιος 2014, σελ. 33-36.

Τά «συννεφάκια» και οι διαδραστικοί διάλογοι των ηρώων, κεντρίζουν τό ενδιαφέρον, δημιουργούν στην τάξη μία ευχάριστη ατμόσφαιρα και στό τέλος, κερδισμένες βγαίνουν και οι δύο πλευρές: τόσο ό εκπαιδευτικός, ο οποίος μέ ένα σύγχρονο μέσο, τό οποίο όλα τά παιδιά έχουν ξεφυλλίσει ή διασκεδάσει μέσα από έναν Η/Υ, έχει επιτύχει νά «αναστήσει» τό μάθημα των θρησκευτικών, περνώντας τούς μαθησιακούς στόχους πού επιθυμεί και από τήν άλλη, οι μαθητές χαίρονται νά χρησιμοποιούν ένα σύγχρονο μέσο, επίκαιρο, διασκεδαστικό, τό οποίο δημιουργεί προσωπική αυτοαξιολόγηση της γνώσης πού απέκτησαν¹⁵.

Συμπερασματικά θά λέγαμε, ότι τά κόμικς μπορούν νά αποτελέσουν πολύτιμο εργαλείο στή διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών.

Η εξιστόρηση και μετάδοση των μηνυμάτων μέσω της ψηφιακής εικόνας και του εντύπου είναι σημαντική. Συγκεκριμένα παραδείγματα υπάρχουν στή ιστοσελίδα «Φωτόδενδρο», μέ πολλά λογισμικά εκπαιδευτικά υλικά, ανάλογα με τό γνωστικό αντικείμενο πού επιθυμεί ο καθένας

Οι μαθητές έχουν τή δυνατότητα νά δουν συλλογές φωτογραφιών, βίντεο, ηχητικών αποσπασμάτων, αλλά και διασκεδαστικές ιστορίες κόμικ, όπως η επίσκεψη στήν Εβραϊκή Συναγωγή στή Ρόδο, Τό Ναυάγιο του Παύλου κ.ά.

Τά ψηφιακά κόμικς προτείνονται γιά τή διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών, καθώς δημιουργούν πολλές ιστορίες στά σχολικά εγχειρίδια και πολλά σενάρια, τά οποία μπορούν νά υποστηριχθούν στή δημιουργία τους.

Γιά παράδειγμα, οι μαθητές μπορούν νά δημιουργήσουν ένα κόμικ γιά τήν Κιβωτό του Νώε, γιά τήν Έξοδο των Εβραίων από τήν Αίγυπτο, γιά τίς παραβολές του Χριστού. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν εύκολα να εντάξουν τά κόμικς στή διδασκαλία του μαθήματος, προκειμένου νά προσελκύσουν τό ενδιαφέρον και τήν προσοχή των μαθητών: η ταυτόχρονη παρουσίαση αφήγησης και κινουμένων σχεδίων, μπορεί νά κάνει τή μάθηση ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και ελκυστική γιά τούς μαθητές¹⁶.

Αντιλαμβανόμαστε επομένως ότι ένας προβολέας, ένας προσωπικός υπολογιστής, ένας διαδραστικός πίνακας και ένα λογισμικό (δημιουργικό κόμικ ή έντυπο), μπορούν νά κάνουν τό μάθημα της ημέρας πιό κατανοητό και ενδιαφέρον, ιδίως αν η παρουσίαση περιέχει ήχο, εικόνες, βίντεο και γραφικά.

Μέσα σ' αυτούς τούς κόσμους της τεχνολογίας, ο μαθητής βρίσκει τή χαρά της αυτενέργειας και του δίδεται η ευκαιρία νά ανακαλύψει μόνος του τά δεδομένα.

Τά έγχρωμα στοιχεία του εποπτικού υλικού και συγκεκριμένα του κόμικ, ο συνδυασμός ήχου και φωτός ή κινούμενης εικόνας και η δημιουργία εικονικού περιβάλλοντος, δημιουργούν έντονο ενδιαφέρον γιά τό μάθημα των θρησκευτικών, πού φαίνεται νά διαφέρει αρκετά από τόν παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας του.

¹⁵ Παπανικολάου Γεωργίου, *Διδασκαλία των Θρησκευτικών στό Δημοτικό μέ τό λογισμικό ComicLab (ψηφιακό κόμικ)*, Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη 2011, σελ.36

¹⁶ Ζλατάνη Ναταλίας, *Διδακτική Προσέγγιση των Θρησκευτικών με τη χρήση των ΤΠΕ*, Πτυχιακή εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Δημοκρίτειο Παν. Θράκης, Αλεξανδρούπολη, Ιούνιος 2014, σελ. 49

Τό περιεχόμενο της διδασκαλίας απλοποιείται, οι ιδέες συγκεκριμενοποιούνται και ο κάθε μαθητής μπορεί να βρει τά στοιχεία πού τόν ενδιαφέρουν, γιά τήν κάθε θρησκεία και τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.¹⁷

Επίλογος

Η εξοικείωση με τίς εφαρμογές και η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να είναι χρονοβόρα γιά τόν εκπαιδευτικό, έρχεται όμως να καλύψει τίς πολλές και «ανώτερες» γνώσεις των μαθητών σέ θέματα τεχνολογίας.

Μετά από τα αρχικά στάδια εφαρμογής των ψηφιακών κόμικς, ειδικά στό μάθημα των θρησκευτικών και γενικά στήν εκπαιδευτική διαδικασία, τόσο οι μαθητές, όσο και οι εκπαιδευτικοί, μπορούν να γίνουν περισσότερο παραγωγικοί και δημιουργικοί¹⁸.

Τα κόμικς μπορούν να αποτελέσουν ένα νέο εκπαιδευτικό εποπτικό εργαλείο, τό οποίο μπορεί να ανοίξει νέους ορίζοντες στη διδασκαλία των θρησκευτικών, μέ πολλαπλά ωφέλη και σπουδαία αποτελέσματα. Αρκεί να υπάρχει όρεξη, θέληση, δημιουργική φαντασία και πάνω απ' όλα σωστή χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας, η οποία μπορεί να μεταδώσει τόν αποκαλυπτικό και λυτρωτικό χαρακτήρα της Εκκλησίας μας.

Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού είναι ιδιαίτερα σημαντικός γιά οποιαδήποτε προσπάθεια εκσυγχρονισμού του μαθήματος των θρησκευτικών. Ο σύγχρονος εκπαιδευτικός, καλείται να μεταδώσει τά μηνύματα του χριστιανισμού μέ έναν διαφορετικό τρόπο, ο οποίος στηρίζεται στίς νέες τεχνολογίες, δίνοντας βαρύτητα περισσότερο στήν προσπάθεια και στήν προθυμία γιά τήν ένταξη της σύγχρονης τεχνολογίας στήν τάξη¹⁹.

¹⁷ Στεφανή Κ. *Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση (και στο μάθημα των Θρησκευτικών)*, (2011), Διαθέσιμο στόν ιστότοπο: http://thriskeftika.blogspot.gr/2011/05/h_24.html.

¹⁸ Αλμπανάκη Ξανθή: *Ψηφιακά κόμικς, Επισκόπηση διαδικτυακών εφαρμογών*, (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: *Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ*, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.110

¹⁹ Μητροπούλου Β., *Νέες Τεχνολογίες και Θρησκευτική Αγωγή*, σελ. 62-63, Θεσσαλονίκη 2007, εκδ. Βάνιας

Βιβλιογραφία

ΑΛΜΠΙΑΝΑΚΗ Ξ., Ψηφιακά κόμικς, Επισκόπηση διαδικτυακών εφαρμογών. (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΜΠΟΛΟΥΔΑΚΗΣ Μ., ΡΕΤΑΛΗΣ Σ., Εισήγηση στο 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση ΤΠΕ στη Διδακτική Πράξη» Σύρος, Μάιος 2007

ΓΙΟΥΛΤΣΗΣ Β., Καθ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, *Περίληψη εισήγησης με θέμα: «Πληροφορική στην Εκπαίδευση και την Ποιμαντική διακονία. Τεχνολογική πρόκληση ή μεταφυσική υπεροψία;» εις τό Συνέδριο του Παγκρητίου Συνδέσμου Θεολόγων με θέμα: «Χρήσεις Νέων τεχνολογιών στην Ποιμαντική και Εκπαίδευση», Νοέμβριος 2010, Σητεία Κρήτης (αναρτηθέν από την ιστοσελίδα: TheologoiKritis)*

ΖΛΑΤΑΝΗ Ν., Διδακτική Προσέγγιση των Θρησκευτικών με τη χρήση των ΤΠΕ, Πτυχιακή εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Δημοκρίτειου Παν. Θράκης, Αλεξανδρούπολη, Ιούνιος 2014.

ΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ Ε., Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, (Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher, Τ. 4, Ιαν. 2012, σελ.160

ΚΟΣΕΓΙΑΝ Χ., ΜΟΥΛΑ Ε., (εισαγωγικά αποσπάσματα από τό βιβλίο): Η αξιοποίηση των κόμικς στην εκπαίδευση, Εύδοξος, Αθήνα 2010.

ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Β., Νέες Τεχνολογίες και Θρησκευτική Αγωγή, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007.

ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Β., Τό εκπαιδευτικό λογισμικό στή διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, εκδ. Βάνιας Θεσσαλονίκη 2008.

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ., Διδασκαλία των Θρησκευτικών στο Δημοτικό μέ τό λογισμικό ComicLab (ψηφιακό κόμικ), Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη 2011.

ΡΑΠΤΗΣ Α. και ΡΑΠΤΗ Α, Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας: Όλική προσέγγιση, τ.Α' σ.73, Αθήνα 2002, 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012.

ΠΕΤΑΛΗΣ Σ., Using Web Comics in Education, State of Art Comics in Education,(2008), Εισήγηση 9^ο Συνέδριο ΕΕΠ-ΔΤΠΕ: Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ, Πειραιάς 2012), Περιοδικό i-Teacher,Τ. 4, Ιαν. 2012.

ΠΕΤΑΛΗΣ Σ, ΜΠΟΛΟΥΔΑΚΗΣ Μ., Διδάσκοντας με Comics Educocomics, Εισήγηση Ερευνητικής Ομάδας Προηγμένων Τεχνολογιών Μάθησης και Πολιτισμού CosyLab, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πειραιάς 2010

ΣΤΕΦΑΝΗΣ Κ. Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιων στην εκπαίδευση (και στο μάθημα των Θρησκευτικών), 2011, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://thriskeftika.blogspot.gr/2011/05/h_24.html.

LUMEN VITAE, International Review of Religious Education, τόμος XXXIV, special issue international year of the child, 2-3 Brussels 1979, pg153, (Αναρτηθέν από τη Διπλωματική Εργασία του Παπανικολάου Γεωργίου: Διδασκαλία των Θρησκευτικών στο Δημοτικό με τό λογισμικό ComicLab (ψηφιακό κόμικ), Θεσσαλονίκη 2011, σελ.23)